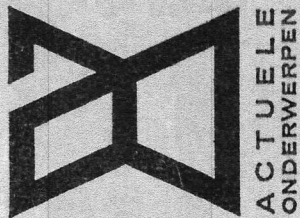
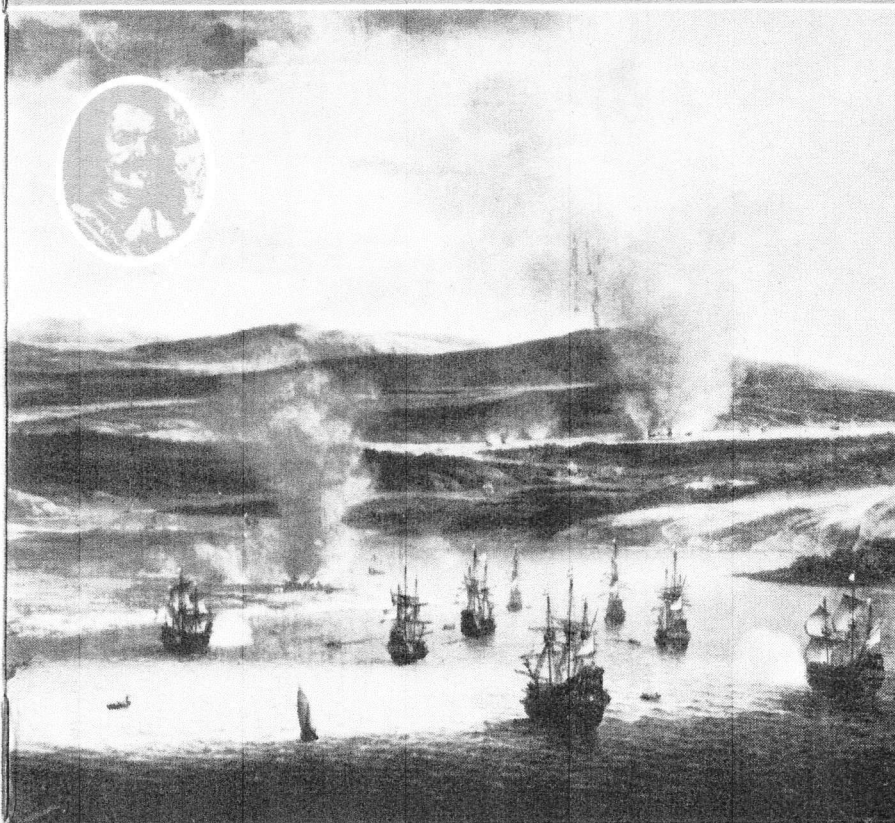

TOCHT NAAR CHATHAM

eeuwfeest voor een nederlaag

AO - REEKS BOEKJE 1166

TOCHT NAAR CHATHAM

eeuwfeest voor een nederlaag

door Tjitte de Vries

Hebt u ooit wel eens van de 'Second Dutch War' – de Tweede Hollandse Oorlog – gehoord? De schrijver van dit AO-boekje evenmin, totdat hij vorig jaar september een bedankbrief kreeg van de chef van de *British Travel Association* in Nederland, aan wie hij een exemplaar van AO-1127, '1066 – Slag bij Hastings' had toegezonden. De brief herinnert eraan dat Engeland in 1967 opnieuw een invasie-plus-nederlaag feestelijk zal herdenken, nl. de *tocht naar Chatham*.

Laten we de Engelsen nu niet te gauw 'vreemde lui' noemen, omdat ze hun eigen verlies met tam-tam (èn toeristen!) uit de vergeetelheid der historie plegen terug te halen. Alle festiviteiten kosten nog niet een fractie van wat het ons Hollanders had kunnen opleveren, als we niet zo dom waren geweest... Wanneer we toen in Chatham hadden doorgezet, dan was Engeland sinds die tijd een Nederlandse kolonie geweest! En dan hadden we bovendien bij de Vrede van Breda Nieuw Amsterdam niet als *New York* in Engelse handen hoeven achter te laten. Stelt u zich eens voor: dan waren de Verenigde Staten al drie volle eeuwen lang wingewesten van Nederland geweest, met L. B. Johnson als onderkoning... Kennelijk vieren de Engelsen toch terecht het derde eeuwfeest van Chatham.

Handelsvolkje

Hoe dan ook, de Second Dutch War, ofwel onze Tweede Engelse Oorlog is anders verlopen. Oorlog voeren en veroveringen maken was niet ons meest geliefde stiel, want dát was de handel, en de handel bracht welvaart. De definitieve zelfstandigheid die de Vrede van Munster in 1648 bracht, na tachtig jaar strijd tegen Spanje, verstevigde de welvaart hier te lande.

De steden van de Republiek der Verenigde Nederlanden bevestigden het door hun groei. Het zijn kleine of grote gezelligheidscentra geworden, waar men bij

uitstek het Hollandse leven ontmoet. De schilderijen van Vermeer en De Hoogh zijn er om het te bewijzen.

Nu het Duitse Rijk verdeeld was, Spanje de verliezer, Italië straat-arm, Vlaanderen met het verlamde Antwerpen slechts teerde op een roemrijk verleden, nu was de Republiek nummer één ter wereld wat het zakendoen betreft. De welvaart hadden wij vooral te danken aan onze harts-tocht om in houten scheepjes alle hoeken van de oceanen 'tot voor de poorten van de hel' af te stropen, en te kijken of er iets van onze gading was.

In die tijd hebben we in ons verzet tegen de Spaanse koning geleerd eigengereid te zijn. We hebben geleerd vroom te zijn doordat we naast de Statenvertaling ook nog Vader Cats lazen. We hebben vooral geleerd om *burgerlijk* te zijn. Trots op onze steden waarvan we burgers waren. Steden, met een grote mate van zelfbestuur; de kooplieden vooral schonken de stadjes en steden een voornaam aanzien, en brachten er welvaart en uitbreiding.

Edoch, in die dagen zijn we ook wat kleinburgerlijk geworden en lichtelijk zelfvoldaan. Want als de tweede helft van de zeventiende eeuw aanbreekt, blijkt het goud

ervan louter klatergoud te zijn. We zijn op ons retour. Het kost ons de grootste moeite ter zee nummer één te blijven.

De Vrije Zee

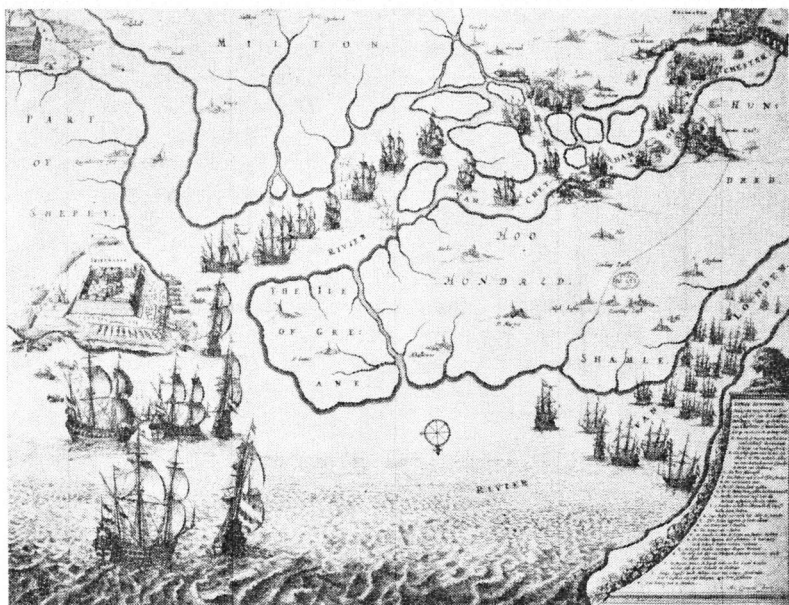
In 1609 schreef Hugo de Groot het wereldvermaarde boek: *Mare Liberum*, 'De Vrije Zee'. De Hollanders hadden soms een heel eigen uitleg van dit beginsel van hun doorluchte landgenoot. Maar wie er helemaal een potje van maakten, dat waren de Engelsen. Zij waren roodlopend jaloers op de vette kluiven die de Hollanders al handeldrijvende wisten binnen te halen.

Het zag er wel naar uit dat de Republiek het 'rijke Hollandsche leven' straks stevig zou moeten verdedigen. De dagen van Von del en Rembrandt, van Hugo de Groot en Spinoza, de dagen van de vele veroveringen in oost en west, waarin Nieuw Amsterdam werd gesticht in Amerika, en Nieuw Holland op de noordkust van Zuid-Amerika – het leek alsof deze dagen spoedig tot een glorievol verleden zouden behoren.

Stadhouder Willem II stierf in 1650, maar dit maakte geen eind aan de twisten tussen de Staatsen en Oranjegezinden. Frankrijk wierp veel begerige ogen op de Spaanse Nederlanden. Koning Karel I was in 1649 door de puriteinen van Cromwell naar het schavot gebracht. Hoewel men in de Calvinistische Republiek de Engelsen uitschold voor 'konings-

omsdagfoto: De tocht naar Chat-ham naar een schilderij van W. Schellinks

NED. HIST. SCHEEPVAARTMUSEUM

's Lands oorlogsvloot op de Rivier van Chatham of Rochester 1667, gegraveerd door Comans
NED. HIST. SCHEEPVAARTMUSEUM, AMSTERDAM

moordenaars', de Staten van Holland waren in ieder geval bevestigd niet van plan het r.k.-koningshuis van Stuart te steunen. De weduwe van Willem II was weliswaar een dochter van Karel I, maar de belangen van de handel ter zee gingen natuurlijk vóór alles. In het eerste stadhouderloze tijdperk, dat tot 1672 duurde, namen de Staten van Holland fiks de leiding. De vrijheid van de steden en gewesten werd boven alles gesteld en het leger van de Republiek sterk aan banden gelegd. Zo gingen de Nederlanden de Eerste Engelse oorlog in, die van 1652 tot 1654 duurde.

De Eerste Engelse Oorlog.

In het Engelse parlement werd in 1651 de *Acte van Navigatie* aangenomen, een scheepvaartwet die bepaalde dat alle goederen, bestemd voor Engeland, alleen door Engelse schepen, of door schepen van het land van herkomst aangevoerd mochten worden.

De Britten werden hierdoor zodanig aangemoedigd, dat ze graag alle voordeel uit de strategisch gunstige positie van Albion wilden halen. Het Kanaal bood prachtkansen om de zeevaart van de Republiek lam te leggen. Holland had geen enkel belang bij een oorlog. Toen echter

Tromp, die koopvaarders begeleidde, weigerde bij Dover de vlag te strijken als teken van eerbied voor de Britse heerschappij, vielen de Engelsen aan. *Maarten Harpertsz. Tromp* en *Michiel Adriaansz. de Ruyter* deden wat ze konden. Tromp verloor het leven erbij en de in 1653 tot raadpensionaris benoemde Johan de Witt werd gedwongen een voor de Republiek zeer nadelige vrede te sluiten.

Johan de Witt

De staatsgezinde raadpensionaris De Witt stond aan het hoofd van een republiek die economisch en politiek aan alle kanten werd bedreigd. Frankrijk hield niet op de Zuidelijke Nederlanden te belegeren, waarin op dit moment het lamgelegde Antwerpen van geen enkele betekenis meer was voor de Amsterdamse concurrentie.

Engeland, dat begerige ogen richtte op de Nederlandse handelsbelangen en overzeese koloniën, bleef een moeilijk land vanwege de Oranje-Stuart verhouding. De dood van Cromwell in 1658 bracht er nogal wat verwarring, waarvan de Republiek gebruik maakte om in de Oostzee orde op zaken te stellen nadat Zweden, door Holland geprovoceerd, Denemarken aanviel. Michiel de Ruyter behaalde echter spoedig een overwinning op de Zweedse vloot, zodat de Sont vrij bleef voor de 'oosterse handel'.

In 1660 werd *Karel II*, sinds de terechtstelling van zijn vader voortvluchtig, koning van Engeland. Daarvoor had stadhouder Willem II destijds al geijverd. Vlak voor zijn kroning had Karel II zich in Den Haag allerlei eerbewijzen door de Staten laten welgevalen, maar nauwelijks was hij in Engeland terug, of hij werd een oprechte Holland-hater, niet in de laatste plaats door toedoen van *Downing*, de Engelse gezant in Den Haag.

In Noord- en Zuid-Amerika, en in de Oost leefden de Hollanders op bar slechte voet met de Engelsen. Johan de Witt hoopte van harte de positie van de Republiek

Raadpensionaris

Ten tijde van de Republiek der Verenigde Nederlanden was de 'advocaat van den lande', na 1621 officieel raadpensionaris geheten, de belangrijkste man van de Staten van *Holland*. Als zodanig behoorde hij tot de Statendelegatie die met de delegaties der andere Staten de *Staten-Generaal* uitmaakten. De Staten van Holland waren de belangrijkste en invloedrijkste. Het is dus geen wonder, dat raadpensionarissen als Van Oldenbarnevelt, Johan de Witt, en later Heinsius en Slingelandt, die om hun krachtige persoonlijkheid tot dit ambt waren verkozen, zodoende belangrijke leiders van de Republiek zijn geweest.

politiek te kunnen versterken door een verbond met Lodewijk XIV, de 'Zonnekoning' van Frankrijk.

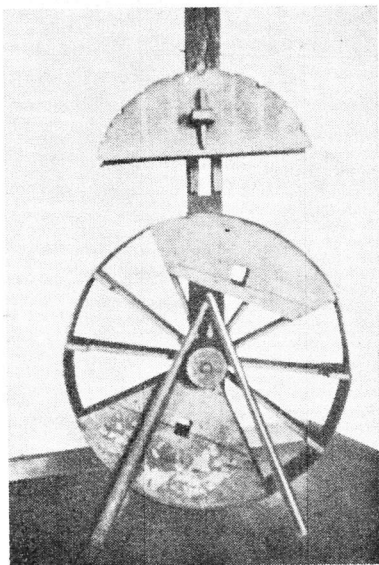
Lodewijk XIV hoopte de Spaanse Nederlanden te kunnen inlijven, terwijl Johan de Witt steun zocht tegen het dreigende Albion.

Enfin, in de koloniën begon tenslotte de 'Second Dutch War', de Tweede Engelse Oorlog, die van 1665 tot 1667 duurde.

Tweede Engelse Oorlog

De oorlog begon eigenlijk al toen de Engelsen Nieuw-Nederland veroverden, en Nieuw Amsterdam, het stadje bij de factorij van de West-Indische Compagnie, omdoopten in New York, aangezien de koning het gehele gebied aan zijn broer, de hertog van York had geschonken. Michiel de Ruyter toonde zich in deze oorlog een zeeheld bij uitstek door allereerst in Zuid-Amerika de meeste vestigingen te heroveren. In Noord-Amerika lukte hem dat minder goed. Evenwel werd hij in het vaderland met gejuich binnen gehaald. Men zat dan ook om hem te springen, want de thuisvloot had in 1665 bij Lowestoft de aftocht moeten blazen.

Het wiel van de lijnbaan van de gebr. Lampsins. Aan dit wiel stond de kleine Michiel – op z'n Zeeuws Maghieltje – te draaien

STEDELIJK MUSEUM VLISSINGEN

Michiel de Ruyter

'De uit de Tweede Wereldoorlog beroemde Engelse generaal Lord Mountbatten heeft van Chatham gezegd, dat het de eerste en de laatste eervolle Britse nederlaag is geweest, omdat men hem verloren heeft van een zó groot admiraal als De Ruyter,' verklaarde de heer F. P. J. de Ruyter de Wildt onlangs aan een verslaggever van het dagblad Parool. De heer De Ruyter de Wildt is één der nazaten in rechte lijn van de beroemde admiraal (zie AO-nr. 653: 'De Ruyter leeft nog'). Hij werd uitgenodigd om op 10 juni a.s. de invasie te Chatham nog

eens dunnetjes over te doen, tezamen met eigenaars en opvarenden van vele tientallen Oudhollandse en Oudengelse jachten, moderne zeiljachten, cruisevaartuigen en 't marineschoolschip 'Urania'. Voor deze Chatham-invasie hoeft de heer De Ruyter de Wildt niet aan een lijnbaanswiel te draaien, zoals zijn voorvader eertijds, die daarna al op 11-jarige leeftijd naar zee ging. Echter, de 'blauwgeruite kiel' waarin de kleine Michiel zijn werk verricht zou hebben, is geweven in poëtische fantasie, want de mannen in die tijd droegen stevige bruine wambuizen.

Op 24 maart 1607, 360 jaar geleden dus, werd Michiel te Vlissingen geboren als zoon van Adriaan Michielsz. de Ruyter en van Aelken Jansdochter, de tweede vrouw van Adriaan, die van afkomst een Westbrabantse boerenzoon was. Op de werf van de koopmansfamilie Lampsins

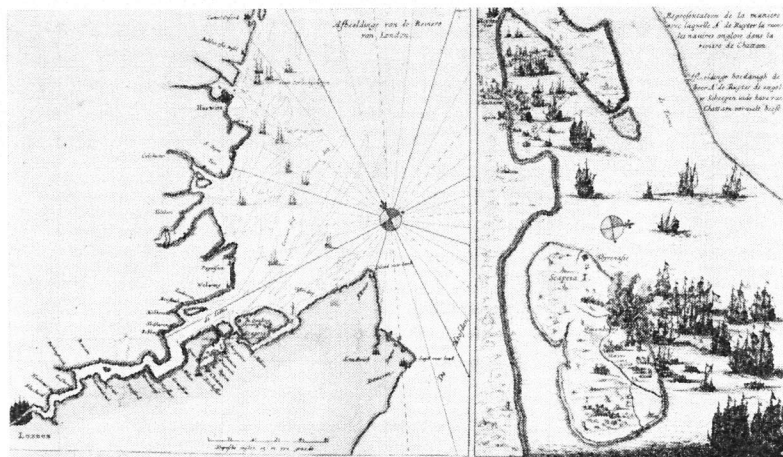
Het had in 1907 veel voeten in de aarde voordat de herdenkingspostzegels van onze wereldvermaarde admiraal het licht zagen

heeft Michiel gewerkt, en op hun schepen heeft hij vele reizen naar de Levant en de West gemaakt.

In 1622 was Michiel een der buschieters die te paard het door de Spanjaarden belegerde Bergen op Zoom met succes verdedigden. Nadat Bergen op Zoom zich vroom had gehouden, koos Michiel weer zee. Zijn soldatenervaring is hem later beslist van nut geweest toen hij in 1655 met Johan de Witt 'het Regiment de Marine', het latere Korps Mariniers oprichtte, nadat deze zeesoldaten reeds wisten uit te blinken tijdens de zeeslagen in de jaren '58/'59 in de Oostzee.

De Ruyter was in 1633 al stuurman geworden, maakte Groenlandreizen, trad op tegen de beruchte Duinkerker kapers, voer naar Zuid-Amerika, en was in 1641 schout-bij-nacht op de vloot die Portugal steun verleende tegen Spanje. In 1653 werd De Ruyter terwille van zijn uitblinken in de Eerste Engelse Oorlog, doch tegen zijn zin tot vice-admiraal benoemd. Dankzij de overredingskracht van Johan de Witt, die in dit jaar raadpensionaris werd, aanvaardde hij de benoeming. Na in 1660 door de Deense koning in de adelstand te zijn verheven, treedt De Ruyter op tegen de zeerovers in de Middellandse Zee en vertrekt vandaar, na ontvangst van een door Johan de Witt goed voorbereide geheime opdracht, naar Guinea en West-Indië.

**Kort en bondigh Verhael / van al het geen op de
Rivier van Londen, en in de Haven van Chatham, Scapeia &c.**

Voorgevallen is, geschiet op den 19, 20, 21, 22, 23 Junij 1667.

*Oude afbeeldingen van de 'Rivier van Londen' en van de vernietiging van de
Engelse schepen te Chatham* NED. HIST. SCHEEPVAARTMUSEUM

In 1665, als eindelijk de Tweede Engelse Oorlog uitbreekt na een vol jaar schijnvrede terwille van alle eigen handelsbelangen, wordt De Ruyter tot luitenant-admiraal bevorderd, en een half jaar later tot opperbevelhebber van 's lands vloot. In die hoedanigheid leidt De Ruyter de vloot naar een overwinning in de Vierdaagse Zeeslag, van 11-14 juni 1666 op de Noordzee. Echter wordt hij nog geen twee maanden later in de Tweedaagse Zeeslag bij Nieuwpoort door de Engelsen verslagen. In 1667 volgt dan de revanche: het huzarenstukje van de Chathamse tocht.

Het Varensleven

De Nederlandse scheepswerven

leverden halverwege de 17e eeuw gemiddeld 2000 schepen per jaar af. Een formidabel aantal voor die tijd, en tekenend voor het belang van de zee voor de Hollandse welvaart. Het waren uitstekende, doelmatige schepen, waarmee de reders uiterst rendabel konden varen. De *Hoornse fluit* was een beroemd en veelgebouwd vrachtvaarders-type.

Het is duidelijk dat de handels-schepen, die zo'n 500 ton vracht konden vervoeren, lang niet zoveel mensen herbergden als de oorlogsschepen. Dit waren in de regel tweedeksschepen, met een onderlinge hoogte van plm. 1.60 m, die aan 200 tot 250 manschappen een plaats plachten te

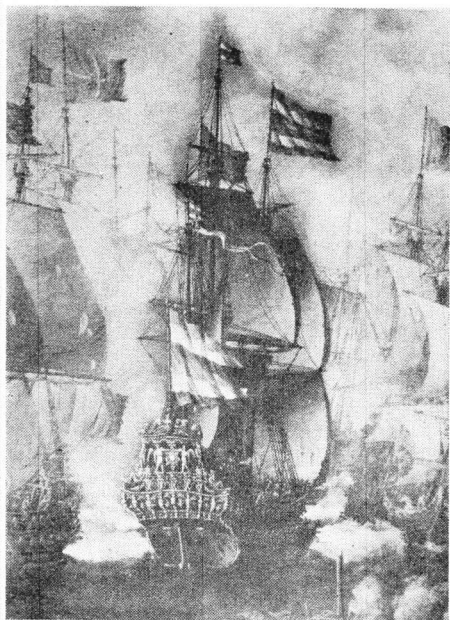
bieden: officieren, matrozen en zeesoldaten, die allen hun hangmatje hadden tussen de kanonnen, en de voorraden victualiën en munitie.

Het kostje van een matroos op de Nederlandse oorlogsvloot bestond wekelijks uit: 2 pond vlees, 1 pond spek, 1 pond kaas, 1 pond boter, 5 pond brood en 1,5 pond stokvis. Per dag kwam er nog 8 maat 'pottagie' bij, nl. bonen, erwten of gort, overgoten met een pint bier.

Nederland kon overigens te kust en te keur matrozen uitzoeken voor zijn vloot, omdat het de

Een 'oorlogsoopname' uit de Vierdaagse Zeeslag. Fragment van een schilderij van Van Soest

NED. HIST. SCHEEPVAARTMUSEUM

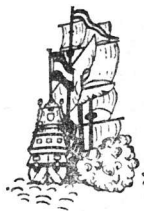

naam had de toegezegde gages altijd uit te betalen en bovendien voor zeelieden reeds een pensioenregeling kende, een invaliditeitsregeling en een weduwenpensioen.

Toch zal het wel ruig volk zijn geweest, die schepelingen. De Engelse mannen voelden zich misschien te fijngebouwd voor dit bedrijf, want het is wel voorgekomen, dat bij gebrek aan bemanning soms complete groepen vanuit cafés of kerken werden geronseld of stomweg opgepakt, om verplicht dienst te nemen op zee. Zaten die Engelsen dan éénmaal aan boord, dan wilden ze wel vechten, en hoe!

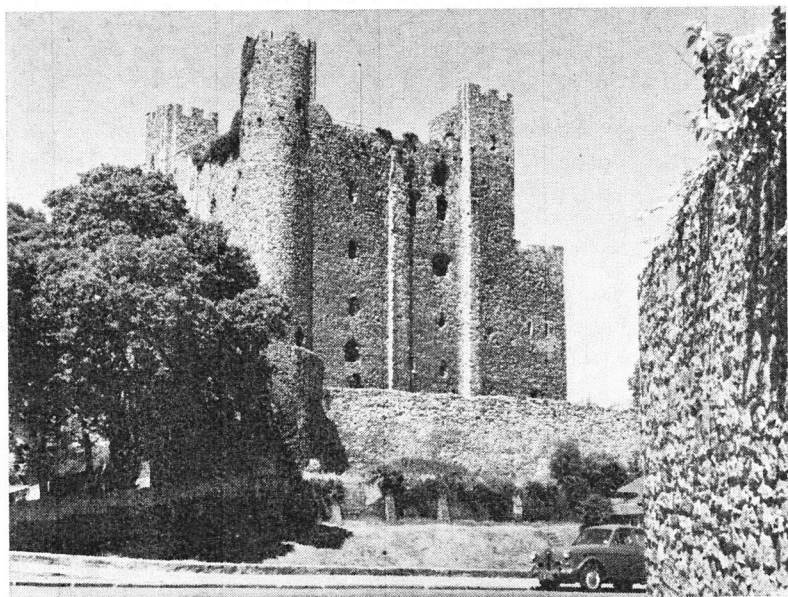
Vechten als een soldaat en tegelijk varen als een matroos, dáárin blonken echter de Nederlanders uit, getuige het in 1665 opgerichte officiële regiment mariniers.

De huidige Jantjes en de huidige mariniers zullen weinig weet hebben van het onmenselijk ruige oorlogsbedrijf ter zee zoals dit met name gedurende de vier Engelse oorlogen werd beoefend.

Tocht naar Chatham

In 1666 vernielden de Engelsen, gebruik makend van hun over-

Het kasteel van Rochester zoals het er nu bij ligt

BRITISH TRAVEL ASS.

winning in de Tweedaagse Zeeslag bij Nieuwpoort, een Nederlandse koopvaardijvloot in het Vlie en plunderden het weerloze Terschelling.

In Nederland meende men dan ook de hand van de Almachtige te bespeuren toen Londen door de pest werd geteisterd en nauwelijks een hevige brand overleefde. De Republiek en Engeland waren strijdensmoe. Arm geworden door alle kapitalen welke het oorlogvoeren vergde, begon men in mei 1667 vredesonderhandelingen te Breda. Terwijl de Engelsen een status quo voorstonden, werden de besprekingen hinderlijk gepeperd door de houding

van Frankrijk, de derde oorlogspartner, dat steeds maar de Zuidelijke Nederlanden bij diens nationale grondgebied wilde voegen. De onderhandelingen kenmerkten zich door kuiperijen van alle zijden.

Engeland bleek uiteindelijk een zwakke plek te tonen, die binnen het gezichtsveld van de schrandere Johan de Witt kwam.

Uit geldgebrek en vanwege allerlei politiek geharrewar had Karel II praktisch zijn gehele vloot maar opgelegd. De Engelse koning dacht met zijn stokerijen al één de Nederlanders wel op de knieën te kunnen krijgen, maar de vloot van de Republiek daar-

entegen bleek na ettelijke maanden hard werken begin juni geheel varensgeraad.

Op de 'Rivier van Londen'

Beladen met zeesoldaten stak de 14e juni 1667 de Staatse vloot van Schooneveld op Walcheren van wal na enkele stormachtige dagen afgewacht te hebben. Als

De 30 cm hoge gouden beker van Michiel de Ruyter, welke in 1668 door Nicholaes Loockmans te Den Haag werd gemaakt en de tocht naar Chatham weergeeft

RIJKSMUSEUM AMSTERDAM

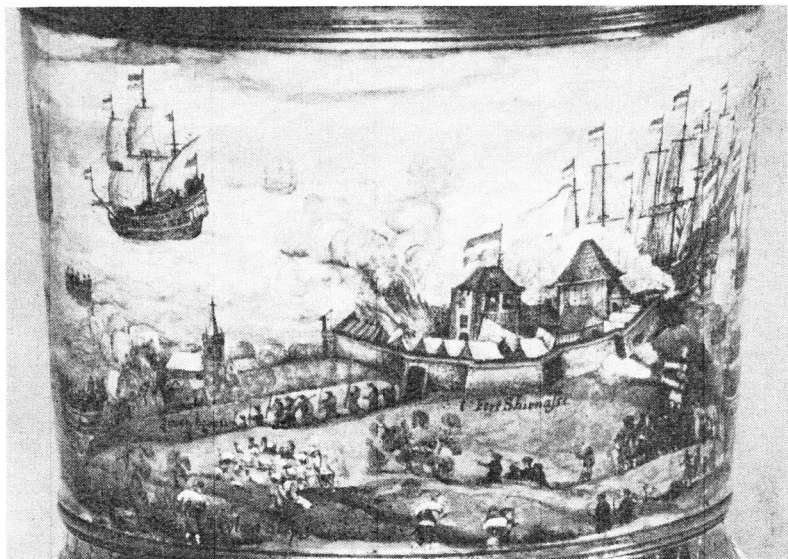

gedeputeerde van de Staten had Johan de Witt zijn broer Cornelis, burgemeester van Dordrecht, met De Ruyter meegezonden. Cornelis de Witt was in het bezit van de lastgeving om de Theems op te zeilen en vervolgens de Medway te volgen tot Chatham, waar de Britse vloot en de marinewerven vernietigd moesten worden.

Niet voor niets was de raadpensionaris zo verstandig geweest een Staatsafgevaardigde met het strategische bevel te belasten, want de zeelieden vonden het plan maar niks, en eigenlijk onmogelijk-gevaarlijk. Zelfs De Ruyter had niet veel hoop op een goede afloop, hoewel de admiraal goed genoeg met Johan de Witt bevriend was om te weten dat deze beslist geen lichtzinnige plannetjesmaker was. De kundige staatsman wilde weloverwogen in Breda een alleszins gunstige vrede afdwingen, met een militaire operatie die goed voorbereid was.

De Engelse koning organiseerde doorlopend feesten, waar de roddelpraatjes van toen van alles over wisten te vertellen. De marinemensen en het personeel van de werven en de forten te Chatham en Sheerness hielden nietsvermoedend op hun gemak de wacht, terend op de buit en de roem van de laatste gewonnen zeeslag, en verwachtend dat de vijand evenals zichzelf van de rust zou genieten.

Admiraal De Ruyter had op zijn

Detail van De Ruyters beker: de aanval op Fort Sheerness

RIJKSMUSEUM AMSTERDAM

'Zeven Provinciën' als vloot-voogd assistentie van de kolonel van het 'Regiment de Marine' luitenant-admiraal Van Ghent.

In het door hem aangevoerde eerste eskader van de vloot waren tevens vice-admiraal De Liefde en Schout-bij-nacht David Vlug. Het tweede en derde eskader voeren onder gezag van de luitenant-admiraals Van Nes, Van Ghent en Meppel.

Met elkaar 64 schepen, die elk met 32 tot 84 stuks geschut bewapend waren. Daarnaast: 7 adviesjachten met 8 tot 22 stuks geschut, 13 galjoten (ondiepe platbodems met twee of drie masten) en 15 branders (de zo gevreesde 'zelfvernietigingssche-

pen' die in brand gestoken werden meteen na entree van een vijandelijk schip). In totaal 17.000 manschappen en ruim 3300 stuks geschut.

In de avond van de 17e juni gingen men in de Theemsmond voor anker. Een harde zuidwester dreigde de vloot eerst uit elkaar te drijven, maar de storm nam gelukkig bijtijds af.

De invasie

Op 18 juni wordt een smaldeel van 17 schepen samengesteld. Baron Van Ghent zal de leiding hebben, en Cornelis de Witt neemt plaats op de 'Agatha' van kapitein Hendrik van Vollenho-

ven. Het smaldeel licht de volgende ochtend om vier uur het anker en zeilt de rivier op. De Ruyter laat inmiddels de rest van de vloot ankeren om het smaldeel in de rug te dekken. Van Ghent nadert zonder problemen tegen de avond Gravesend. Op 20 juni stuurt De Ruyter tien extra schepen en twee branders naar Van Ghent.

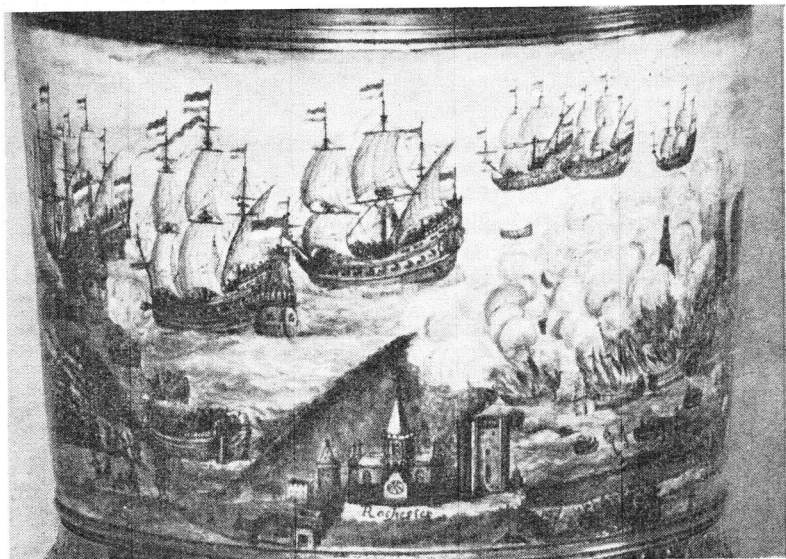
Men zakt daarna of tot bij de rivier Medway, waar de kapiteins Van Brakel, Magnussen en Du Bois opdracht krijgen het fort Sheerness te beschieten. Na anderhalf uur worden de zeesoldaten aan land gezet voor een

stormloop en de Engelsen slaan op de vlucht, waarna er van het fort weinig meer overblijft.

De paniek bij de Engelse legerleiding is groot. Generaal Monk slaagt er niet in een het vorige jaar buitgemaakt Nederlands schip de vaargeul te doen blokkeren, en ondanks de bevelen blijft het fraaie oorlogsschip de 'Royal Charles' werkeloos liggen. De ijzeren ketting, met schakels van driekwart meter lengte en dik als een mansarm, over de Medway gespannen om de opgelegde oorlogsschepen te beschermen, krijgt met moeite extra verdediging van artillerie.

Detail van De Ruyters beker: het vernietigen van de Engelse schepen vlak na het stukvaren van de ketting. Op de voorgrond de kathedraal van Rochester

RIJKSMUSEUM AMSTERDAM

De ketting doorvaren

Op 22 juni is het prachtig weer met een gunstig noordooster windje. Onder leiding van kapitein Tobyas wordt het fregat 'Unity' aangevallen. Een heftig gevecht volgt, dat enige verwar- ring brengt in het Nederlandse kamp. Dan biedt kapitein Van Brakel aan om met zijn fregat 'De Vreede' dóór te stoten. Handig weet hij tussen het land en de hindernissen van gezonken sche- pen door te manoeuvreren, en schijnt nauwelijks last van het Engelse vuren te hebben. De 'Unity' krijgt dan van hem de volle laag, en hij weet het schip te veroveren.

Kapitein Van Brakel had hiermee een misstap van de vorige dag – plundering op het vasteland in weerwil van de orders der vloot- voogden, waarvoor hij arrest kreeg – ruimschoots goedge- maakt.

Twee brandschepen worden nu naar voren gestuurd. Het lukt de tweede met hard doorvaren de ketting, die tussen twee vloten gespannen en met kabels ver- sterkt was, resoluut stuk te zeilen. Het is een bekwaam staaltje van durf, gevolgd door nog een stout stukje: het aanhaken aan de 'Matthias', een Britse bodem die prompt de lucht in gaat, zo- dra de brander zijn functie gaat vervullen.

Dit wordt het sein voor de rest van het smaldeel om op te sto- men en hun slag te slaan.

We willen er voorlopig nog even de aandacht op vestigen dat historici en volkse overlevering met elkaar redetwisten over de vraag wie het eerste aan de andere kant van de ketting was.

De overlevering vertelt dat kapitein Van Brakel kans zag over de ketting heen te zeilen, waarna hij het Engelse schip 'Unity' aanviel. Daarna zou ka- pitein Van de Ryn met zijn brander 'Pro Patra' de ketting hebben stúk- gevaren. Historici beweren dat het schip van Van Brakel eerst de 'Unity' aanviel, en dat daarna Van Ryn de ketting stukvoer, waarna Van Brakel volgde met de voor de En- gelsen zo noodlottige afloop.

Er zijn echter historieschilders die de volksoverlevering in het gelijk schijnen te stellen, door de aange- vallen 'Unity' ver naar achteren te schilderen. (Zie detail-gravure achter- zijde omslag).

Met slechts twee sloepen weet Van Brakel de 'Royal Charles', ingericht voor 600 man en 82 ka- nonnen, te veroveren. Terug op zijn schip brengt hij de kustbat- terijen aan de uiteinden van de ketting tot zwijgen. Als de Britse admiraliteitsvlag op de koninklij- ke bodem wordt gestreken, gaat de Hollandse er in top.

Op 23 juni wordt het belangrij- ste deel van de Engelse vloot vernietigd tussen Chatham en

Rochester. Terwijl even verderop Upnor Castle wordt beschoten om de doortocht naar drie admiraalsschepen vrij te maken, arriveert vlootvoogd De Ruyter met de overige schepen. Het wordt een fikse vuurzee als de zee-kastelen 'Loyal London', 'Royal Oak' en 'Royal James' achtereenvolgens door branders in vlammen gezet worden.

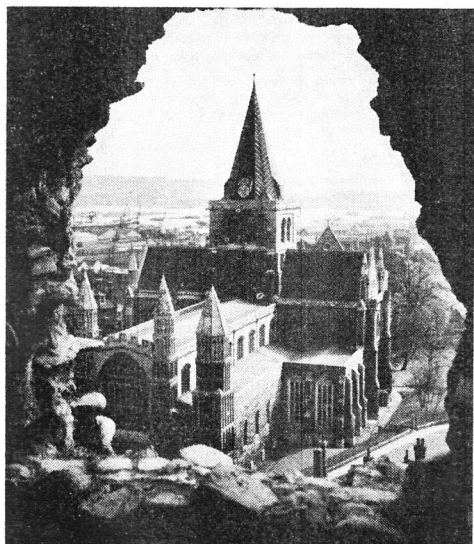
Vlootvoogd Monk, staat met de beide overige Britse legeraanvoerders, de hertog van York en Prins Robert op de oever de zaak radeloos aan te zien. Men verwacht dat spoedig Londen zal vallen, en daarna geheel Engeland veroverd zou worden.

Weloverwogen besluiten De Witt en De Ruyter om drie uur 's middags de vijandelijkheden te stoppen. De volgende dag wordt de

terugtocht aanvaard. Vol trots worden de 'Unity' en het machtige, door Cromwell gebouwde, paradepaardje 'Royal Charles' als 'prijzen' meegevoerd. De Nederlandse verliezen beperkten zich tot 50 man, afgezien van de branders, die 'verschoten' werden.

In Holland heerste opperste feestvreugde, maar Engeland, diep gebukt onder de wereldwijde politieke triomf der Nederlanden, bleef mokken om het wegvoeren van de 'Royal Charles'. Men heeft het schip later aan een sloper verkocht. De fraaie spiegelversiering kunnen we nog steeds in het Amsterdamse Rijksmuseum bewonderen.

Het zeevaartkundig meesterstukje sorteerte volop effect: terwijl

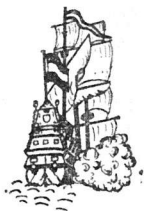
De kathedraal van Rochester, zoals deze ook op De Ruyters gouden beker voorkomt.

BRITISH TRAVEL ASS.

De Ruyter gedurende een aantal weken de Theems bleef blokkeren, werd op 31 juli het vredesverdrag te Breda getekend.

Bij dit verdrag werd de beruchte Acte van Navigatie aanmerkelijk verzacht. De Republiek behield de heroverde bezittingen in Zuid-Amerika (het nog juist veroverde Suriname!), en Engeland behield Nieuw Amsterdam. Hierbij handhaafde de Republiek vanzelfsprekend de aanspraken in West-Afrika en Oost-Indië.

Admiraal De Ruyter tenslotte, kreeg als dank een prachtig gemailleerde gouden beker aangeboden door de Staten van Holland.

Hollandse week te Chatham

Het gewone volk, dat van politiek geen snars verstand had, heeft tijdens de Derde Engelse Oorlog de twee hoofdrolspelers de broers Johan en Cornelis de Witt, lafhartig vermoord.

De in alle werelddelen meest geduchte admiraal, Michiel Adriaansz. de Ruyter, stierf in 1676 in het harnas', zoals dat heet, nl. bij Etna in de strijd ter verdediging van Sicilië en Napels tegen de Fransen.

Chatham is vandaag een nijvere marineplaats in het graafschap

Ter gelegenheid van de Hollandse Week krijgt de burgemeester van Chatham een paar klompen aangeboden door de heer en mevrouw Hazebroek uit Nederland

MEDWAY PICTURES, KENT

Kent. Het heeft ruim 52.000 inwoners die merendeels hun brood in de scheepsdokken verdienen. In de komende week, van 10 tot 17 juni wordt er een *Dutch Week* gehouden, waarover uw AO-redacteur reeds lang tevoren een dikke stapel persdocumentatie kreeg toegezonden. Men hoopt wel honderd Nederlandse boten welkom te kunnen heten, en in het hele Medway-district zijn zeilwedstrijden en sportevenementen uitgeschreven.

Dat alles omdat 300 jaar geleden de Nederlanders een invasie voerden die verschillende naties in latere jaren met genoeg zouden hebben willen evenaren.

Oorlog verkeerde echter in vrede, en bloeddorstige rivaliteit in sportieve ontmoetingen. Het beste bewijs hiervan is een bij Chatham achtergebleven kanonskogel die nu gebruikt wordt als wisseltrofee bij wedstrijden tussen Nederlandse en Britse zeilers!

We wilden u in dit AO-verhaal geen gedegen geschiedkundige bijdrage leveren. We hoopten slechts even te kunnen laten zien *hoe belangrijk de zee en de vrijheid ter zee voor de Nederlandse welvaart is geweest*. Dat is nu anders geworden. Ons land heeft, na enkele gezapige eeuwen, sinds de Tweede Wereldoorlog alle aandacht aan industrialisatie moeten schenken.

Nederland is al lang niet meer de eerste dienstverlener-ter-zee. De vier Engelse oorlogen (de vierde werd ruim een eeuw na de derde gevoerd) bevestigden destijds geheel en al het Engelse meesterschap over de zeeën.

Heeft Nederland toen te lang en te veel langs de walkant staan suffen en dromen? Is er van deze dienstverleningen niet iets in moderne vorm terug te winnen?

Laten de Engelsen rustig feest vieren in de komende week. Ze hebben er meer dan één goede reden voor. Onze overwinning te Chatham is eigenlijk maar een Pyrrhus-overwinning geweest; zoals Pyrrhus zelf gezegd zou hebben: 'Nog twee van zulke overwinningen en we zijn verloren'!

Achteraf gezien zijn het toch de Britten geweest, die deze Hollandse invasie in winst wisten om te zetten. En nog steeds vormen de Britten één der belangrijkste zeevarende naties.

Laten we ons tijdens de festiviteiten van de volgende week in Engeland eveneens 'good sports' tonen, maar toch een 'zeevaarkundig' lesje trachten te leren uit het Britse voorbeeld.

Wie meer over dit onderwerp wil lezen:

Roemruchte jaren van onze vloot, 1665-1666-1667 - Age Scheffer, Baarn (1966).

Geschiedenis van de Nederlandse Stam - prof. dr. P. Geyl, Amsterdam (1962).

Johan de Witt en de Zeemacht - J. K. Koudendijk (1944).

Bestevaer Michiel - P. van der Leeden (1957).

Gedenkboek Korps Mariniers - J. G. M. Nass, Amsterdam (1965).

Het detail van de gravure op de achterzijde van het omslag is van Stoopendal, en toont hoe 'Kapt. Braakel zeilt over de Kettingh en verovert de Jonathan ('Unity') met 44 Stucken'.

NED. HIST. SCHEEPVAARTMUSEUM

COPYRIGHT. Nadruk verboden.

Betaling van abonnementsgeld

Op 1 juli 1967 a.s. gaat voor een aantal AO-abonnees een nieuwe abonnementsperiode in. De betreffende Nederlandse abonnees zullen één dezer dagen een stortings-/overschrijvingskaart van de Postcheque- en Girodienst ontvangen. De AO-administratie verzoekt deze abonnees vriendelijk om voor betaling van het verschuldigde abonnementsgeld van deze kaart gebruik te maken.

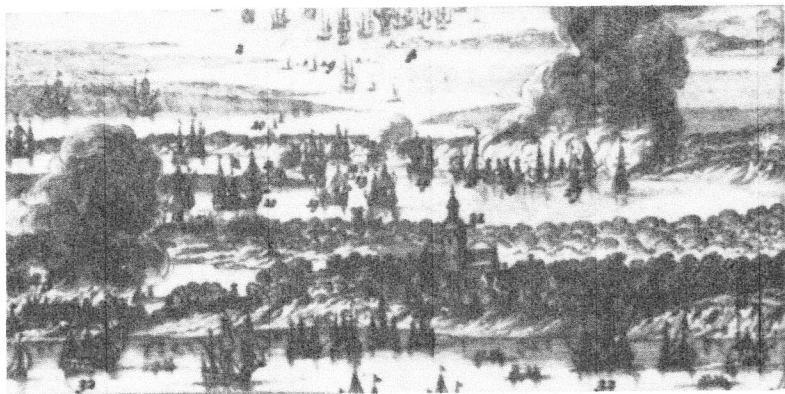
De aanwijzingen voor het gebruik zijn op de achterzijde van de kaart vermeld.

Deze wijze van betaling betekent voor u en voor onze administratie een aanzienlijke vereenvoudiging.

Mocht u reeds op andere wijze hebben betaald, wilt u dan deze kaart als niet gezonden beschouwen?

Bij voorbaat vriendelijk dank voor uw medewerking.

Administratie AO-reeks

De AO-reeks verschijnt wekelijks. Hoofdredacteur: C. J. J. Wiedhaup
secretaris Redactieraad: drs. A. van Prooijen
chef-redacteur: Tjitte de Vries

De abonnementsprijzen bedragen	per jaar	per half jaar
Nederland, Suriname, Ned. Antillen	f 17,40	f 9,20
België, Luxemburg	fr. 240,—	fr. 130,—
Overige landen (buiten Europa zeepost)	f 19,40	f —,—

Losse exemplaren kosten f 0,50 / fr. 7,— per stuk

Redactie- en administratie-adres:

Stichting IVIO	Postgiro	(Nederland) 55 15 99
Koninginneweg 62	Postcheck	(België) 13 08 50
Amsterdam tel. (020) 736333*	Gemeentegiro	(Amsterdam) A 45 55
Bank: Algemene Bank Nederland N.V.,	Surinameplein	— Amsterdam

